

РЕНЕ КАРАБАШ:

„Това, което искаш и е за теб,
рано или късно те намира“

„За теб е чест и
признание изпълнител
от световна величина
като Дуа Липа да
постави моя роман в
своята лична колекция
„21 книги, които
трябва да прочетете
през 2026-а“,
казва авторката
на „Остайница“.
Тя участва в
най-голямото
литературно
състезание и се нареди
сред най-добрите 6 в
света

интервю СТАНИСЛАВА ПЕТКОВА

„Изгарящ дебют“ – така британският „Телеграф“ нарича книгата на Рене Карабаш и макар тя да не спечели „Букър“, спечели сърцата ни много преди церемонията по връчването на наградата. „Остайница“ (She Who Remains) е издаден преди 8 г. и оттогава е преведен на 25 езика. Получил е приза „Елиас Канети“, има номинации за Шведската литературна награда Prisma, роман на годината „13 века България“ и „Перото“. Тази година в превод на Изидора Анжел се нареди сред 6-те най-добри произведения от цял свят.

Съвременна приказка

Журито на международния конкурс определи „Остайница“ като „брилянтно описана история за млада жена в съвременното албанско родово общество и една кръвна вражда, която ѝ открива пътя към самопознанието – незабравима

съвременна приказка“. Жена в суров свят на насилие, кръвни отмъщения и мъжка доминантност – така живее Бекиа в планинско албанско селце. След като разбира, че не може да има онова, което желае най-силно, избира да даде клетва за девственост и да заживее като мъж и глава на семейство. Книгата получи похвали от най-влиятелните критици и влогъри, всички коментари в лайвстрийма на церемонията бяха с български знамена, а световноизвестната Дуа Липа сподели, че е силно впечатлена от романа. Рене Карабаш е автор и на книгите

„Хълбоци и пеперуди“, „Братовчедката на Зорбас“, „Писма на Омар до бъдещата му съпруга“ и „Някой ме вика по име“.

Тя е

Тя е Ирена Иванова, родена на 8 юли 1989 г. в Ловеч, завършва лингвистика с английски и френски във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, следва литература в Анже, Франция, и е магистър по театрална режисура от Нов български университет. „Ако човек просто я слуша или чете, тя сякаш е на нашата земя от много по-отдавна“, писа сп. ELLE за

Рене Карабаш преди време и сега отново си говорим с нея.

Ти не спечели най-голямата световна литературна награда, но признанието определено е огромно. Може ли да се каже, че получи „сребърен Букър“?

Така е, но книгата ми спечели нещо далеч по-важно от приза – огромния интерес, който предизвика по целия свят. Всяка година се издават над 10 000 преводни книги на английски език и битката е огромна. „Букър“ асоциацията избира само около 120, които да се борят за дългия списък от 13 книги, след което идва краткия списък и само 6 книги стигат до финала. Борбата е безмилостно жестока и все още на моменти ми е невероятно да си представя какво наистина ми се случи. Всеки от финалистите заслужава наградата, сподели журито. И ако съм си тръгнала със „сребърен Букър“, със сигурност си тръгнах и със „златен“, заради любовта на читателите ми в България и по целия свят, за които „Остайница“ е техният победител. За мен това е най-голямото признание, защото в крайна сметка смисълът на изкуството е да докосва и да промива раните ни. И до колкото повече хора стигне и промени, толкова по-добре.

Поп звездата Дуа Липа се изказва много ласкаво за романа ти. Двете познавате ли се?

За мен е истинска чест и признание изпълнител от световна величина като Дуа Липа да постави моя роман в своята лична класация „21 книги, които трябва да прочетете през 2026-а“. Дуа Липа говори за него на юбилейната церемония на наградите „Букър“ и, както разбрах, и на филмовия фестивал в Кан, заради който, всъщност, не успяхме да се видим на церемонията в „Тейт Модърн“. Но, за щастие, в деня преди да си тръгна от Лондон, тя имаше pop-up представяне на новата си козметична колекция в Selfridges, където я видях за малко, но имаше толкова много хора и охрана, че не успях да стигна до нея. Надявам се някой следващ път да имам възможност лично да ѝ благодаря за подкрепата.

Сюжетът на романа се върти около прозрения отвъд пола, около наследството, което носим. Откъде познаваш нравите, които описваш?

Отне ми около две години да проуча суровия закон на Кануна, който властва по тези изолирани местности в Албания. Четох множество интервюта със заклетите девиги, гледах документални филми и прочетох всички възможни книги, свързани с техните традиции. Битът им обаче не ми беше чужд, тъй като аз самата съм израснала на село в северна България и съм живяла много сходен начин на живот. Всички знаем, че България все още пази патриархалните си традиции и до голяма степен тя прилича много на Албания. Исках да опиша суровия свят, в който една нежна душа трябва да оцелее с цената на своята идентичност и природа.

Как стигна до идеята? В книгата има поезия и съновидения, фикция и реалност – госта е встрани от почти всичко познато. Сравняват те с Исмаил Кадаре.

Единственото общо между мен и Исмаил Кадаре е, че и двамата сме писали за заклетите традиции в Албания и Кануна.

Може би и още едно нещо – той е бил първият номиниран писател за наградата „Международен Букър“, а аз – последният към момента. Но стиловете ни на писане са твърде различни. Книгата ми се появи като идея, след като видях снимки на заклетите албански девиси от фотографката Пепа Христова, но сетне написването ѝ се случи като магия, като регресия. Текстът се изля в поток на съзнанието, без главни букви и точки, като една дълга поема, която се движи на границата на реалността и съня. Не беше мой избор, а избор на Гласа, който разказа тази история. Трябваше да притихна, за да чуя този глас. Той бръкна в личните ми рани и когато завърших книгата, разбрах, че ме е излекувал. Нещо, което вярвам, че книгата прави и със своите читатели.

Чете се лесно, но се разбира трудно и силно разтърсва – споделяш ли това мнение за романа?

Не бих се съгласила с твърдението, че се разбира трудно. Ако човек се пусне по течението му и потъне истински в него, не може да го пусне. Ако някой не е разбрал нищо или му е бил труден за четене, за мен това е вътрешна съпротива, която не позволява на романа да отключи емоциите, скрити „под килима“. Книгата звучи стряскащо като стил, но вярвам и знам, че в нея всеки може да открие себе си, независимо колко, какво и дали изобщо чете. Много хора ми пишат, че са плакали с нея, че след като са я прочели, са мислили дълго за нея, на някои дори е спасила живота... Да не анализираме книгите като добри и лоши, трудни и лесни, стават или не. А да се замислим какви въпроси ни задава една книга, защо ни кара да се чувстваме по точно определен начин и защо точно в този момент тя се появява в живота ни. Просто някои книги биха ни спестили доста пари за психотерапевт... и, разбира се, други биха ни пратили при такъв:)

Кога да очакваме филмовата адаптация на „Остайница“? Знаем само, че се снима по твоя сценарий.

Вече е готова и предстои да има световна премиера до края на годината. Режисьор е Костадин Бонев, филмът е копродукция на България, Италия, Албания, Румъния и Германия. Сниман е в Албания с албански актьори, съвсем малка част от него е заснета в България. Единственото българско участие е на прекрасната Снежина Петрова и на една млада, но също толкова талантлива актриса – Дениза Павлова. Изключително и несравнимо е усещането да видиш героите си, досега съществували единствено във въображението ти, от плът и кръв, на голям екран. Може би усещането е като да сънуваш някого, когото не познаваш, и после го виждаш в реалния живот.

Ти си сценарист и на тв сериала „Те, вълните“, имаш опит и като драматург. Какво те кара да опитваш различни изкуства, стилове?

Не обичам да се ограничавам в едно изкуство, обичам да експериментирам и да говоря на различните езици „на Аполон“. Но моята изходна точка винаги е поезията и създаването на свят, който не е видим за всеки, а може да бъде, само ако забавим темпото и се взрем в знаците и символите навсякъ-

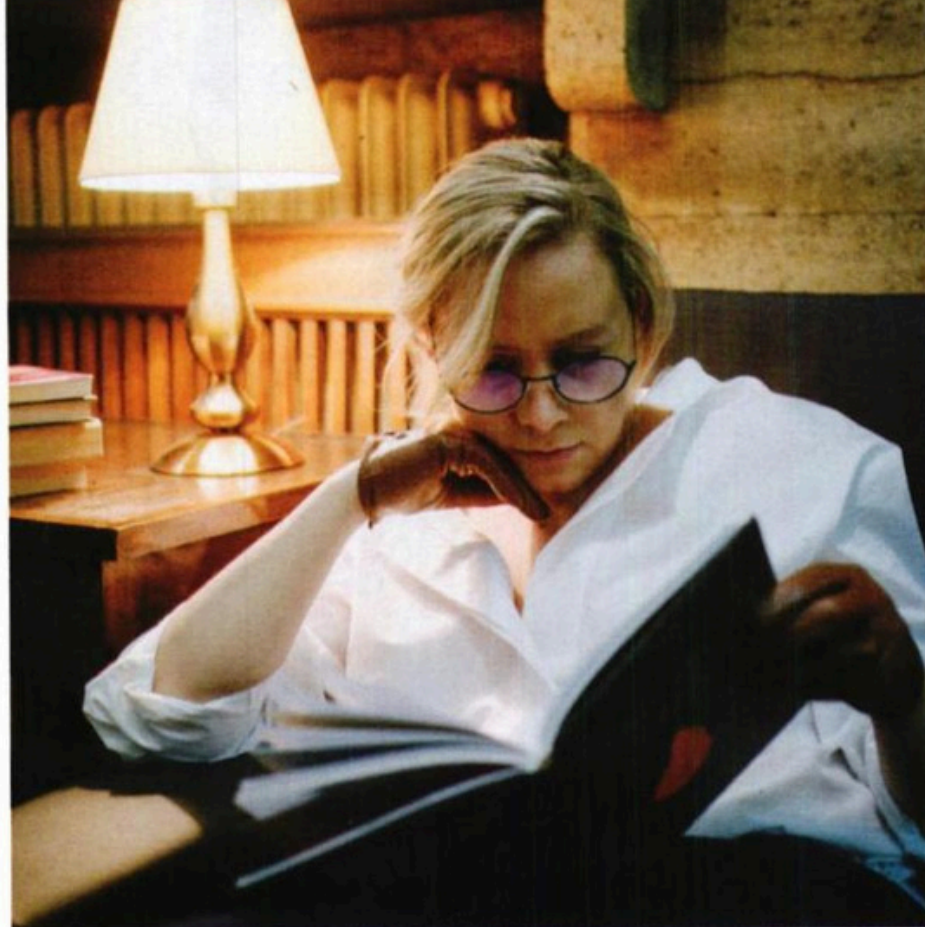
де край нас. В поезията на природата, които ни обграждат, за да направят живота ни една идея по-красив, по-смислен и по-живот.

Разкажи за твоя проект „Заешка дупка“.

Приела съм го за своя мисия и вече 11 години организирам Академията за писатели „Заешка дупка“. Главната цел е да помага на пишещите хора да открият своя глас, да станат по-добри писатели, поети, сценаристи и, в крайна сметка, да реализират мечтите си. Преподават някои от най-изявените български писатели, поети, сценаристи и драматурзи, до които курсистите ни имат възможността да се докоснат. От „Заешката дупка“ за излезли много успешни автори, много номинирани и награждавани книги, и най-важното: приятелства и общности, които до ден днешен се срещат, подкрепят се и обменят идеи. Това ми е достатъчно, за да продължавам борбата с вятърните мелници. Вече обявихме приема в есенното издание на Академията и всеки, който иска да отвори нова страница в креативния си живот, е добре дошъл.

Изявявала си се и като актриса.

Единствената ми роля в киното е в „Безбог“ и за нея получих 4 награди за най-добра актриса от филмовите фестивали в Локарно, Стокхолм, Сараево и „Златната роза“ във Варна. Когато бях малка, исках да стана актриса, но после се отказах от тази мечта, обаче тя не се отказа от мен и ме намери. Това, което искаш и е за теб, рано или късно те намира. Аз нямам амбиции да бъда актриса, нито сценарист, режисьор, драматург, дори и писател, макар че съм всичко това. Единственото ми желание е да продължавам да бъда истинска в живота и във всичко, което правя. Само тогава се получават стойностни неща без претенции и напъни. Няма значение дали някой пише поема, прави капучино или шие дрехи – ако не позволиш на себе си да станеш инструмент на Бог (не съм религиозен човек, вярващ и знаещ съм) и да дариш любов и смисъл на другия, тогава защо изобщо го правиш?

Експериментатор си по гуша – с какво още експериментираш, какъв човек си?

Хаха, някои ме наричат „рок звезда-та на българската литература“ и се надявам да не е защото приличам примерно на Дейвид Ковърдейл:) Предполагам, че това се дължи на факта, че се представям пред хората с архетипа на „трикстъра“ и четенията ми приличат понякога на рок концерти – пълно е предимно с млади хора, които се е случвало да скандират стихотворенията ми. И аз, от своя страна, нямам проблем да извикам някой от публиката на сцената и да го накарам да прочете нещо, да каже нещо крайно ерудирано или крайно неприлично – просто съм свободна. Дори съм склонна да скоча от сцената върху хората, което не е никак лоша идея...

Как измисли псевдонима Рене Карабаш?

Спонтанно. Бях млада и ми трябваше псевдоним, с който да публикувам в сайта „Буквите“ – първите неща, които пишех. Бях учила във Франция и приятели ми викаха „Рене“. А Карабаш взех от майка ми и нейния род „Карабашата“, за който съм слушала много. Едва по-късно си дадох сметка, че това е бил опит да възстановя женската линия на рода ми, която е изгубена с името си. Вярвам, че дядо ми Карабаша, който е бил силна личност, ме пази и ми помага. Имената ни не са случайни, нито хората, които са били много преди нас.

Казваш, че всичко готук е само начало. Какво виждаш напред?

Виждам още повече пътувания и пътеки за минаване. Мостове за строене и за събаряне. Виждам светлина в тунела и съм сигурна, че не е от приближаващ влак. Виждам премиерите на филма по „Остайница“, виждам спектакъла по книгата, по който работим с режисьора Стайко Мурджев, виждам завършен следващия си роман, виждам реставрирана старата ми къща в село Деветаки, която искам да превърна в резиденция за писатели и артисти. Виждам себе си и всичко, което е писано да се случи, само когато затворя очите си... ■